

Informatīvais ziņojums

“Par Rīgas valstspilsētas pašvaldības kontrolētās kapitālsabiedrības SIA “Rīgas satiksme” radīto negatīvo fiskālo ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci 2024. un 2025. gadā”

Ievads

Saskaņā ar likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 20. pantu vispārējās valdības sektorā iekļautās pašvaldību kapitālsabiedrības negatīvā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci 2024. un 2025. gadā drīkst pārsniegt 5 000 000 *euro* tad, ja ir saņemta Ministru kabineta piekrišana, ja vien attiecīgā pašvaldība nenodrošina, ka tās un visu tās institūciju, kas iekļautas vispārējās valdības sektorā, kopējā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci tiek prognozēta neitrāla vai pozitīva un par to ir saņemts Finanšu ministrijas atzinums. Kapitāla daļu turētājs nodrošina šā nosacījuma izpildi un, ja nepieciešama Ministru kabineta piekrišana, līdz likumprojekta par valsts budžetu kārtējam gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru sagatavošanas grafikā noteiktajam termiņam iesniedz Finanšu ministrijai attiecīgu ziņojumu, kuru Finanšu ministrija tālāk virza izskatīšanai Ministru kabinetā.

Informatīvais ziņojums “Par Rīgas valstspilsētas pašvaldības kontrolētās kapitālsabiedrības SIA “Rīgas satiksme” radīto negatīvo fiskālo ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci 2024. un 2025. gadā” izstrādāts un tiek virzīts izskatīšanai Ministru kabineta sēdē, lai izpildītu likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 20. pantā ietvertā regulējuma prasības.

Pašreizējā situācija

SIA “Rīgas satiksme” saimnieciskās un finanšu darbības ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci 2024. un 2025. gadam iestrādāta likumā “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” attiecīgi **-0,4** milj. *euro* un **-11,2** milj. *euro* apmērā, balstoties uz 2022. gada 30. novembrī Finanšu ministrijā iesniegto informāciju par SIA “Rīgas satiksme” saimniecisko un finanšu darbību, un ir atspoguļota likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” paskaidrojumu I. nodaļas “Budžeta ietvars 2023., 2024. un 2025. gadam” 2. pielikumā.

2023. gada 28. jūnijā Finanšu ministrija ir saņēmusi Rīgas valstspilsētas pašvaldības Finanšu departamenta Valsts kases pārskatu sistēmā apstiprināto anketu par kapitālsabiedrības ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu (turpmāk – anketa), kas satur informāciju par SIA “Rīgas satiksme” saimniecisko un finanšu darbību, atspoguļojot kapitālsabiedrības plānoto ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci un parādu 2022.-2026. gadam. Ņemot vērā likumprojekta “Par valsts budžetu 2024. gadam un budžeta ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam” sagatavošanas grafiku, 2023. gada 1. augustā Finanšu ministrijā tika saņemta Rīgas valstspilsētas pašvaldības Finanšu departamenta vēstule Nr. DF-23-1612-nd ar SIA “Rīgas satiksme” ziņojumu “Par RP SIA “Rīgas satiksme” investīciju plāniem”.

Anketā norādītā informācija paredz, ka SIA “Rīgas satiksme” aktualizētā fiskālā ietekme ir **-21,7** milj. *euro* (negatīvā ietekme) 2024. gadā un **-22,8** milj. *euro* (negatīvā ietekme) 2025. gadā, attiecīgi negatīvās ietekmes palielinājums 2024. gadam veido **21,3** milj. *euro* un 2025. gadam **11,6** milj. *euro*. Līdz ar to nepieciešams saņemt Ministru kabineta piekrišanu atbilstoši likuma “Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” 20. pantam attiecībā uz SIA “Rīgas satiksme” fiskālās ietekmes pārsniegumu 2024. un 2025. gadā.

Atbilstoši Rīgas valstspilsētas pašvaldības Finanšu departamenta un SIA “Rīgas satiksme” sniegtajai informācijai tālāk minēti fiskālo ietekmi palielinošie un samazinošie faktori.

Rīgas valstspilsētas pašvaldība 2023. gada 5. aprīlī pieņēma lēmumu Nr. RD-23-2413-lē (prot. Nr. 87, 7. §) "Par atšķirīgu dividendēs izmaksājamo Rīgas pašvaldības sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Rīgas satiksme" peļņas daļu periodā no 2021. līdz 2027. pārskata gadam", kas paredz 2021., 2022., 2023., 2024., 2025., 2026. un 2027. pārskata gada peļņu novirzīt SIA "Rīgas satiksme" mērķu sasniegšanai.

Pieaugot pasažieru mobilitātei un mazinoties Covid-19 pandēmijas ietekmei, 2022. gadā Rīgas pilsētas sabiedriskajā transportā palielinājās pārvadāto pasažieru skaits, pasažieru skaita palielināšanās ir sagaidāma arī 2023. un 2024. gadā. Iekāpšanas organizēšana tikai pa pirmajām transporta durvīm uzrāda pozitīvu ietekmi uz biļešu reģistrācijas palielinājumu vidēji 20-21% apmērā, salīdzinot ar attiecīgu periodu iepriekšējā gadā attiecīgajos maršrutos, attiecīgi palielināta neto ieņēmumu prognoze vidējā termiņā. Arī valsts un pašvaldības uzsāktie darbi mobilitātes risinājumu attīstībai sekmē sabiedrības iespējas privātā autotransporta vietā izvēlēties sabiedrisko transportu. Vienlaikus tas nozīmē arī būtiskas investīcijas sabiedriskā transporta ritošā sastāva un nepieciešamās infrastruktūras attīstībā.

Lai nodrošinātu ilgtspējīgu pasažieru pārvadājumu pakalpojumu attīstību un veicinātu to pieejamību, laika posmā līdz 2030. gadam SIA "Rīgas satiksme" paredz veikt investīcijas sabiedriskā transporta ritošā sastāva atjaunošanā un infrastruktūras attīstībā gan iegādājoties bezizmešu un videi draudzīgākus transportlīdzekļus, gan arī veicot nepieciešamās sabiedriskā transporta infrastruktūras pārbūvi, ik gadu budžetā paredzot nepieciešamo finansējumu sliežu ceļu, energoapgādes infrastruktūras, ēku un būvju atjaunošanai.

Būtiskas investīcijas turpmākajos gados paredzētas esošo autobusu nomainībai pret videi draudzīgākiem transportlīdzekļiem, nomainot pašreizējo *Euro 2* un *Euro 3* dzinēju autobusus. Lai sekmētu videi draudzīgāku transporta līdzekļu skaita pieaugumu, kā arī vienlaikus sagatavotos pieaugošās pasažieru plūsmas apkalpošanai, turpmākajos gados paredzētas būtiskas investīcijas arī jaunu zemās grīdas tramvaju sastāvu iegādē, kas jāveic ciešā saistībā ar atbilstošu infrastruktūras pārbūvi.

Sabiedriskā transporta pārvadājumi ikdienā pašlaik tiek nodrošināti ar 473 autobusiem, kas darbināmi ar dīzeļdegvielu, 235 trolejbusiem un 95 tramvajiem (46 trīs un četru posmu zemās grīdas tramvaji un 49 veco *TATRA* tramvaju divvagonu sastāviem). Trolejbusi atsevišķos maršrutu posmos, avārijas vietu apbraukšanai vai elektroapgādes traucējumu gadījumā elektrības iegūšanai izmanto dīzeļdegvielu vai ūdeņradi.

Ņemot vērā SIA "Rīgas satiksme" saimnieciskās darbības specifiku transporta jomā, ievērojamu daļu SEG emisiju, izteiktu tCO₂ ekvivalentā, veido 1. līmeņa emisijas. Dīzeļdegvielas izmantošana 2022. gadā veidoja 89 % no kopējām SIA "Rīgas satiksme" 1. līmeņa emisijām un 56% no visām uzņēmuma radītajām SEG emisijām. Būtisks īpatsvars SEG emisiju struktūrā ir 6. un 7. autobusu parkam un to infrastruktūrai. To galvenokārt nosaka dīzeļdegvielas patēriņš autobusu segmentā, kā arī transportlīdzekļu apkopes, mazgāšanas, krāsošanas, remontdarbu, diagnostikas u.c. procesos radītās emisijas un attiecīgo objektu siltumapgādes emisijas. Lai nodrošinātu kvalitatīvu ikdienas transportlīdzekļu apkopi un remontdarbus, SIA "Rīgas satiksme" pārvaldībā ir atbilstošas ražošanas ēkas, tomēr, ņemot vērā to, ka atsevišķas ēkas ir morāli un fiziski novecojušas un līdz 2020. gadam uzņēmuma pārmaiņu periodā veikta nepietiekama aprīkojuma un iekārtu nomainīšana un atjaunošana, to izmantošana ietekmē energoresursu patēriņu.

Nākamais lielākais emisiju avots ir trolejbusu segments, kur galvenais SEG emisiju avots ir elektroenerģijas patēriņš. Paredzēts, ka nākamajos gados SIA "Rīgas satiksme" emisiju apjomu mazinās pakāpeniski, transportlīdzekļu nomainīšana uz videi draudzīgākiem, tai skaitā bezemisiju transportlīdzekļiem, kā arī plānotie ieguldījumi infrastruktūras pārbūvē un izbūvē, kas ietver energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus (līdz ar to mazāku energoresursu patēriņu un tādējādi to radītās emisijas) un citus pasākumus.

2020.–2022. gadā iegādāti 88 jauni autobusi, nomainot daļēji novecojušo autoparka sastāvu (*Euro 2* un *Euro 3* dzinēja autobusus), 50 jauni trolejbusi (tai skaitā 10 ar ūdeņradi darbināmi trolejbusi) un 20 zemās grīdas tramvaji. Savukārt turpmākajos gados SIA "Rīgas satiksme" investīciju plāns ietver autobusu, tostarp elektroautobusu, iegādi un atbilstošas uzlādes

infrastruktūras izveidi, kā arī pakāpenisku pārējo segmentu atjaunošanu, īpašu uzmanību veltot arī zemās grīdas tramvaju tālākai attīstībai.

Plānots, ka līdz 2026. gadam, piesaistot Kohēzijas fonda un Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzfinansējumu SIA "Rīgas satiksme" iegādāsies 52 jaunus elektroautobusus. Pārējo transportlīdzekļu un ritošā sastāva nomaiņa tiks veikta pakāpeniski, atbilstoši pieejamajam finansējumam. Trolejbusu iegādes plāni tiek precizēti, taču jāuzsver, ka trolejbusi ir videi draudzīgs sabiedriskais transports, tiek darbināti ar elektrību un nerada papildu izplūdes gāzes pilsētā. Tai pašā laikā 84% ekspluatācijā esošo trolejbusu ir hibrīdtransportlīdzekļi (t.i., atsevišķos posmos vai elektroapgādes traucējumā spēj darboties ar dīzeļģeneratoru), līdz ar to arī ārkārtas situācijās ir iespējams nodrošināt sabiedriskā transporta pakalpojuma nepārtrauktību. Uzsākta izpēte trolejbusu modernizācijai – aizstājot dīzeļģeneratorus ar akumulatoru bateriju blokiem un nodrošinot IMC (*In Motion Charging*) funkcionalitāti esošajā kontakttīklu sistēmā

Lai izpildītu augstākminētās prasības attiecībā uz plānoto transportlīdzekļu parka atjaunošanu līdz 2026. gadam ir plānots iegādāties 125 bez-emisiju un maz emisiju autobusus (59,5 milj. *euro*), uzsākt jaunu zemās grīdas tramvaju iegādi (6 vienības līdz 2027. gadam 36 milj. *euro* / kopā 24 vienības līdz 2029. gadam 91,2 milj. *euro*), kā arī uzsākt trolejbusu iegādi (10 vienības līdz 2027. gadam 7 milj. *euro* / kopā 100 vienības līdz 2030. gadam 70 milj. *euro*). Attiecībā uz ritošo sastāvu ir vērojams būtisks izmaksu pieaugums zemās grīdas tramvaju iegādei – viena tramvaja cena sākotnēji tika vērtēta indikatīvi 2,5 milj. *euro*, tomēr 2022. gadā veiktās tirgus izpētes rezultāti liecina, ka indikatīvi viena tramvaja iegādes izmaksas ir 3,8 milj. *euro* apmērā.

Papildus investīcijas sākot ar 2024. gadu videi draudzīgāku transportlīdzekļu iegādei, plānveidīgi nomainot esošo ritošo sastāvu, kā arī investīcijas ražošanas ēku atjaunošanai vai izbūvei paredzētas saskaņā ar SIA "Rīgas satiksme" vidēja termiņa darbības stratēģijas 2023.-2027. gadam **projektu**, kuru vēl nav apstiprinājusi Rīgas valstspilsētas pašvaldība, un minēto Rīgas valstspilsētas pašvaldības 2023. gada 5. aprīļa lēmumu Nr. RD-23-2413-lē. Kā būtiskākos nākotnes investīciju projektus infrastruktūras attīstībā papildus nepieciešamībai iegādāties jaunas transporta vienības SIA "Rīgas satiksme" redz 2. trolejbusa parka pārbūvi Jelgavas ielā 37 (indikatīvi 35 milj. *euro*), daļēji mainot tā funkcionalitāti. Pēc 5. tramvaju depo Brīvības ielā 191 ražošanas ēkas pārbūves (indikatīvi 32 milj. *euro*), būtiskākās investīcijas paredzētas 3. tramvaju depo Fridriķa ielā 2 (indikatīvi 30 milj. *euro*) pārbūvē. 2024. gadā plānots uzsākt autobusu mazgāšanas ēkas pārbūvi (indikatīvi 12 milj. *euro*), uzlabojot ēkas un mazgāšanas tehnoloģiskā procesa energoefektivitāti un ieviešot atjaunojamo energoresursu izmantošanu darba procesā. Kur vien iespējams, attīstot sabiedriskā transporta infrastruktūru, būvniecībā tiek paredzēti inovatīvi un energoefektīvi risinājumi. Kā nozīmīgs un finansiāli ietilpīgs attīstības pasākums SIA "Rīgas satiksme" min Rīgas sabiedriskā transporta elektroautobusu infrastruktūras izbūvi. Nodrošinot pāreju uz sabiedriskā transporta pakalpojuma sniegšanu ar videi draudzīgiem autobusiem, līdz ar ritošā sastāva iegādi paredzēta elektrouzlādes infrastruktūras izbūve gan 7. autobusu parkā Vestienas ielā 35 (šobrīd tiek īstenots projekta 1.posms, piesaistīts Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (CEF) līdzfinansējums), gan 6. autobusu parkā Kleistu ielā 28. Savukārt, piesaistot Atveseļošanas un noturības mehānisma finansējumu, līdz 2026. gadam pilsētas robežās esošā maršrutu tīkla ietvaros paredzēts izbūvēt septiņas ātrās uzlādes iekārtas, tādējādi būtiski palielinot elektroautobusu izmantošanas iespējas.

Kā jau tika minēts, SIA "Rīgas satiksme" negatīvā ietekme **-21,7** milj. *euro* (negatīvā ietekme) 2024. gadā un **-22,8** milj. *euro* (negatīvā ietekme) 2025. gadā un tā abos gados vairāk kā četras reizes pārsniedz ar likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantu noteikto 5 000 000 *euro* robežu. Likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pants pieļauj, ka vispārējās valdības sektorā klasificētā komercsabiedrība pārsniedz šo robežu, ja ir saņemta Ministru kabineta piekrišana.

Šāda nosacījuma mērķis ir izvērtēt pārsnieguma nepieciešamību un būtiskumu kontekstā ar citiem valsts budžeta prioritārajiem pasākumiem, jo komercsabiedrības negatīvā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci tieši ietekmē fiskālās telpas apjomu.

Gadījumos, kad pārsniegums izriet no jau uzņemtām saistībām un rodas no iepriekš neprognozētiem apstākļiem, piemēram, sadārdzinājuma vai piegāžu grafika novirzēm, Finanšu ministrija rekomendē Ministru kabinetam dot piekrišanu pārsniegumam. Citos gadījumos tiek vērtēts, cik būtiski ir veikt pārsniegumu izraisošās investīcijas attiecīgajā apjomā un laikā relatīvi pret citām valsts budžeta prioritātēm.

Saskaņā ar Rīgas valstspilsētas pašvaldības sniegto informāciju, pārsniegums ir radies pamatā no tā, ka laika periodā no likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" stāšanās spēkā līdz 2023. gada jūlijam SIA "Rīgas satiksme" ir sagatavojusi jaunu investīciju plānu, paredzot jaunus investīciju projektus un paplašinot esošos. Investīciju apjoms 2024. gadā ir pieaudzis par 53%, bet plānotie ieņēmumi ir pieauguši tikai par 9%.

Finanšu ministrija konstatē, ka pārsniegums ir radies nevis ārēju iepriekš neparedzētu apstākļu rezultātā, bet gan investīciju plāna paplašināšanas rezultātā. Rīgas valstspilsētas pašvaldības sniegtā informācija nav bijusi pietiekama, lai konstatētu, ka plānotie investīciju pasākumi būtu vērtējami ar augstāku prioritāti kā nozaru ministriju iesniegtie prioritārie pasākumi.

Līdz ar to pašlaik nav pamata dot piekrišanu SIA "Rīgas satiksme" pārsniegumam pār likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantā noteikto 5 000 000 *euro* robežu.

Finanšu ministrija ierosina, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldība pārskata investīciju plānu vai ieņēmumu apjomu ar mērķi mazināt SIA "Rīgas satiksme" negatīvo ietekmi uz vispārējās valdības budžeta bilanci. Ja pārskatīšanas rezultātā negatīvā ietekme joprojām pārsniedz minēto robežu, Rīgas valstspilsētas pašvaldība ar attiecīgu pamatojumu var atkārtoti lūgt Ministru kabinetam dot piekrišanu pārsniegumam.

Turpmākā rīcība

Pamatojoties uz likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantā ietvertā regulējuma prasībām un šī ziņojuma iepriekšējā sadaļā sniegto informāciju, apstiprināšanai Ministru kabineta sēdē tiek virzīti priekšlikumi:

1. Pieņemt zināšanai iesniegto informatīvo ziņojumu.
2. Pieņemt zināšanai, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldības kontrolētās kapitālsabiedrības SIA "Rīgas satiksme" pašlaik plānotā negatīvā ietekme uz vispārējās valdības budžeta bilanci 2024. gadā un 2025. gadā vairāk kā četras reizes pārsniedz likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantā noteikto robežu.
3. Nepieņemt Rīgas valstspilsētas pašvaldības kontrolētās kapitālsabiedrības SIA "Rīgas satiksme" 2024. un 2025. gadā pašlaik plānotajam negatīvās ietekmes uz vispārējās valdības budžeta bilanci pārsniegumam pār likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantā noteikto robežu un aicināt Rīgas valstspilsētas pašvaldību pārsniegumu samazināt.
4. Nepieciešamības gadījumā Finanšu ministrijai atkārtoti iesniegt informatīvo ziņojumu par Ministru kabineta piekrišanas saņemšanu pārsniegt likuma "Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam" 20. pantā noteikto robežu.

Finanšu ministrs

A. Ašeradens